

γανο της διδασκαλίας. Το γερμανικό σχολείο διδάσκει, θερρώ, τη γερμανική, το γαλλικό τη γαλλική, και κάθε άλλο σχολείο τη δική του γλώσσα, δηλαδή τη γλώσσα που μιλάει ο δάσκαλος, και που ο μαθητής επομένως, και αν δεν είναι η δική του, θα τη μαθη να τη μιλά. Η γλώσσα αυτή είναι η ψυχή του σχολείου, είναι το στοιχείο της. Είναι η πνευματική παραμόνα και άχωριστη συντροφισσα του νου του παιδιού, που τον παίρνει στα σπάργανα της σκέψης και τον ανεβάζει σιγά σιγά στα ανώτερα στρώματα της πνευματικής λειτουργίας. Σ' αυτό όλο το διαστημα μιιά στιγμή δεν τον αφήνει, δεν τον προδίνει, δεν τον απογοητεύει. Πάντα πρόθυμη, πάντα σύμφωνη, πάντα υπάκουη, πάντα λυγισμένη στις ιδιοτροπίες του μυαλού. Αυτή μένει πάντα η ίδια, μα σε κάθε ηλικία εκείνου του λέει μόνο όσα μπορεί να καταλάβη. Σε κάθε ηλικία του μυαλού είναι η φωτογραφία του.

Η διδασκαλία αυτής της γλώσσας και η χρησιμοποίησή της πηγαινούν παραλλήλως. Όστε το παιδί που δε θα συμπληρώση τις έγκυκλοπαιδικές του σπουδές, σ' όποιο σημείο των σπουδών του και αν σταθή, ανάλογα με τον κόπο που έκαμε για τη σπουδή της γλώσσας, έχει παρμένο ως αντίλλαγμα κ' ένα ποσό μόρφωση.

Στό δικό μας τό σχολείο η γλώσσα που θα χρησιμεύη ως όργανο της διδασκαλίας ούτε μιλιέται, αλλά ούτε και διδάσκαται. Τόν καιρό που θα ε- παίρνει η διδασκαλία αυτής της γλώσσας, τον παίρνει μιιά γλώσσα νεκρή, που αρχίζει από νωρίς να διδάσκαται σε μικρά παιδιά. Τόν καρπό απ' αυτήν τη γλώσσα θα τον νοιώση ο μαθητής, όταν θα φτάση σε κάποια ανώτερη βαθμίδα, γιατί τότε θα του χρησιμεύη για να αισθανθή την ύμωφία του Όμηρου, του Σιφοκλή, του Πινδαρου, με την προϋπόθεση ότι ο δάσκαλος θα είναι ικανός να του δείξη αυτήν την ύμωφία. Αλλά ο άλλος μαθητής, που

ο' αφήση την εκπαίδευση από κάποια κατώτερη βαθμίδα, θα βγή απ' τό σχολείο μ' ένα φόρτωμα από κανόνες της γραμματικής, τό όποιο ούτε στη ζωή του ποτέ θα του χρησιμεύη, μα ούτε και μέσα στο σχολείο τον ώφέλιμος σε τίποτε. Έλλειμμα καθαρό στο λογαριασμό του. Μερικά χρόνια της ζωής του δρώητον-δρώητον, δρώητην-δρώητην, και για αντίλλαγμα τίποτε!

Και επειδή οι παρεξήγητες είναι πλῆθος στο γλωσσικό ζήτημα, και επειδή είπαμε ότι θ' αναγκάζομαστε να λέμε και πολύ απλά κ' εύκολονόητα πράγματα, γι' αυτό είναι ανάγκη να δηλώσουμε εδώ καθαρά, ότι ΚΑΝΕΝΑΣ όπαδός της δημοτικής δε φαντάστηκε ποτέ πως τά έλληνόπαιδα δεν πρέπει στο σχολείο, πρό πάντων στο γυμνάσιο, να σπουδάζουν την αρχαία γλώσσα και τους αρχαίους συγγραφείς. Τώρα, μεταξύ του να σπουδάζουμε τους αρχαίους συγγραφείς και της άτροφίας του μυαλού που προξενούμε σήμερα με την αποστήθιση κανόνων γραμματικής δυό ώρες κάθε μέρα από μικρά παιδιά που δε θα τους γνωρίσουν ίσως ποτέ τους αρχαίους συγγραφείς, μεταξύ του να μάθουμε την αρχαία γλώσσα και του να μὴν έχουμε δική μας, τί απόσταση υπάρχει, αφήνω στον αναγνώστη να εκτιμήση.

Ίσως θα πῆ κανείς, ότι κι' άλλα πράγματα μαθαίνουμε στο σχολείο που στους περισσότερους είναι άχρηστα για την ύστερη ζωή. Σε πόσους ανθρώπους χρησιμεύουν η άλγεβρα και η τριγωνμετρία;

Τά μαθηματικά είναι μιιά γυμναστική του μυαλού, που όσο κι' αν λησμονηθή ύστερα, αφήνει στο μυαλό την εύεργετική της επίδραση. Κάνει τον άνθρωπο να αισθάνεται την ανάγκη κάποιας περισσότερης ακριβολογίας στον διοισμό των σχέσεων μεταξύ των φυσικών πραγμάτων. Τόν διδάσκει ότι πέρα απ' την κοινή αντίληψη των φαινομένων, πέρα απ' την πρώτη προσέγγιση, υπάρχει κάποια ανώ-

έρχεται πάντα ώρα όπου μιιά σταλιά νερό φτάνει για να γεμίση, μα και για να ξεχειλίση τό ποτήρι. Το βέβαιο είναι που μέλις ξεκινήσανε από τό Χαμονοκόρφι και μάλιστα πριν ξεκινήσουνε ακόμη, άρχισανε τά βάσανα η τουλάχιστο οι μπελάδες. Ο πεσίφημος ο σταθμαρχής του Μπ... φαίνεται πως δεν είχε ξεχάσει τό περσιό του τό φταιζίμο, και καθώς τό συνηθίζουσε μερικά φταιζικηδες γύρεβε να γδικηθή που τον τζακώσανε. Του έγραψε, του τηλεγράφησε ο Αντρέας, του έστειλε νωρίς νωρίς και τά χρειάζομενα χρίματα για να του κρατήσουνε ταναγκαία στρωσίδια του ύπνου, ειδοποίησε, για να είναι πιό σίγουρος, και τη γενική διεφτυση του Παρισίου. Δέ φέλεσε. Χώρισμα ιδιαίτερο τους κρατήσανε μα δίχως τό παραμικρό τό στρωσίδι, κι άς βολέβεται η άβρωστη, κι άς πλκιάση, όπως θέλει. Στο Παρίσι πάλε, ότι που φτασανε, ότι που πήγε ο Αντρέας να παραλάβη τά πράματα του στα μπαγάλια, βρήκε σπασμένη την πολθρόνα της Κατινούλας. Δυσχερεστήθηκε κάμποσο και μάλιστα δεν ξέρω αν από την αποκλειστική του αγάπη για καθετί που είναι ταχτικό, δε συνεδρεσε ο νους του ει κεινη τη στιγμή τό άτοπο κάμωμα της σιδεροδρομικής περσείας με τίποτις ξαφνικό που μπορούσε να πείση άπάνω στην άβρωστη. Απιτίναζε γλήγορα γλήγορα τη δεισιδαιμονία που του κολνούσε στη σκέψη, παρατηρώντας πως κ' η δεισιδαιμονία καταπατῆ τους νόμους του φυσικού, φοβήθηκε όμως μήπως και τό σπασίμο φανῆ κακό σημάδι της Κατινούλας, θύμωσε που η άνοησία, η άπροσεξία σου πειράζουσε άνθρωπο και στην υγεία του, είπε να τους δώση μάθημα, είχε τό δικαίωμα να του σιάξουσε την πολθρόνα και τάπαίτησε βήτα. Ο δύστυχος! Δέν υποφιαζότανε τί δύσκολο, τί ακατόρθωτο άπαιτούσε. Η άφανισμένη πολθρόνα χρησίμεβε ακόμη της Κατινούλας για να καθεται και νακκουμπῆ τη βάχη της. Άλλη διαθήσιμη δεν είχε. Άδύνατο στάθηκε να τό καταλάβουσε στη σιδεροδρομική Έται-

ρία. Συγκατανέβανε να τον αποζημιώσουνε, μόνο με τον όρο πως θα πάρουσε τό επιπλο και πως η άβρωστη θα τό στερηθή, ωςπου να γίνη τό μερεμέτι, αντίς να της δανίσουσε στο μεταξύ κανένα παρόμοιο. Άλληλογραφίες ο Αντρέας με τον επιπλό της Έταιρίας, με την Έταιρία την ίδια, με τό διεφτυνή, με τό σταθμαρχή του Παρισίου που δεν ήθελε να νοιώση. Ένας υπάλληλος ήρθε σπίτι του πύτηδες, ήρθε και δέφτερος, τους έδειξε ο Αντρέας μαγαζί όπου να προμηθεψούνε ταίρι της σπασμένης πολθρόνας, τους έβιασε, και στο τέλος των τελών, τις τρεις του Σποριά, δηλαδή έξη βδομάδες κατόπι, τάξιώθηκε να δῆ τό καθισμα διορθωμένο, να τό χαρή σαν πρώτα κ' η Κατινούλα.

Η Κατινούλα που δε χάρηκε σα γυρίσανε στο Παρίσι και χίλιες φορές περισσότερο από τό σπασίμο της καρέγλας, της έκαψε και άλλο την καρδιά. Είχε λατρεία για τον Πάβλο. Τόν αναθρεψε που να πῆς, από μωρό. Κάποτες άγχιπῆ κανένας πιό τρυφερά εκείνους ίσια ίσια που έτυχε και να πάθη απ' άφτους. Ο Πάβλος πάντα χαδέφτικος μαζί της, τώρα μάλιστα, ίσως λιγάκι από μαργιολία, να τη βάλη με τό μέρος του. Μα σαν είτανε παιδί, έννοείται, τη δαιμόνιζε με τις τρέλλες του. Θυμότανε κιάλας η καημένη πως την άνάγκαζε να τον κουβαλή στον ώμο της πέντε πατώματα, ωςπου νανεβούνε. Τάφωσιωμένο τό κορίτσι, τάγαθό, έλεγε πως για τέτοιο λόγο έπρεπε να τον νοιάζεται παραπάνω, μήπως φανῆ κ' έχει παράπονο. Να φανῆ δηλαδή, όχι μπροστά στους άλλους, γιατί τέτοια είτανε που μήτε μπροστά στον έαφτό της δεν ήθελε να φαίνεται πως τάχα παραπονιέται. Τι να σῆς τά μασῶ; Άδυναμία.

Ο Πάβλος όμως έπαιρνε άσκημο δρόμο. Δέ μάλακωνε τό πείσμα. Στρέβλωνε και άβγάτιζε. Αποφάσισε ο πατέρας να τον απομακρύνη από τό Παρίσι. Τη Ναφτική σχολή ο Πάβλος έκαμε τόσα και τόσα που την παραίτησε, άφου κι άβρωστιες προφα-

τηρη προσέγγιση, που είναι πολλές φορές έφικτή στο ανθρώπινο μυαλό.

Όταν τό παιδί κάνει γυμναστική του σώματος, δεν έπεται πως θα γίνη γυμναστής, ούτε και πως θα γυμνάζεται σ' όλη του τη ζωή. Θα έρθη καιρός να την παραιτήση. Και τότε άρα γε όλος ο κόπος που πάει στα χαμένα; Όχι βέβαια. Η γυμναστική αυτή έδωκε μιιά γενναία ώθηση στην άνάπτυξη του οργανισμού του. Και αν άγώτερα είναι τελείως άνίκανος να κάμη την άκρίδα η τό μύλο, μολαταύτα κάποιο κεφάλαιο από υγεία και δύναμη είναι κρυμμένο μέσα στον οργανισμό του. Άλλά δεν πιστεύω κανείς να βρήκη πως τό φαίητον και φαίητον, φαίητην και φαίητην, ... έχει την παραμικρή τονωτική ενεργεια για τό μυαλό.

Αιτιών τό σχολείο μας δε διδάσκει τη γλώσσα του, τό σχολείο μας δεν έχει γλώσσα! Γλώσσα του είναι η καθαρεύουσα, αλλά δεν τη θέλει, δεν του άρέσει, έχει λάθη, θέλει διορθωμα, αδέν έκαλονίσθη εισέτι», περιμένετε λιγάκι..... μα γιατί βιαζέσθε;

Κανείς ως τώρα δεν έκαθισε να εξετάση αν αυτή η γλώσσα έχει κανόνες, για να φικιάση τη γραμματική της. Γραμματική: Για ποιό λόγο; Η γλώσσα μας άποτελεί εξαίρεση δε χρειάζεται γραμματική. Αντι γραμματική έχει πρόυπονο. Είναι ένας ιδιαίτερος τρόπος αυτός για να καθορίζεται μιιά γλώσσα. Όποιος θέλει να τη μαθη παίρνει τό πρώτυπον και όσο περισσότερα πλησιαση στο πρώτυπο, τόσο πιό άξιος «τυγχάνει ών».

Σχολείο χωρίς γλώσσα! Αν καταλαβαίναμε καλά όλο τό βήθος που έχει αυτή η εκφραση, βέβαια θ' άποφασίζαμε να διδάξουμε την καθαρεύουσα, και τότε θα βλέπαμε με πολλή μας άπορία που η καθαρεύουσα δεν μπορεί να διδάχθῆ. Και τότε θα ψηλαφούσαμε με τά ίδια μας τά χέρια τό ζήτημα τό γλωσσικό, που θέλουσε να άγνωσμε και την ύπαρξή του.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ

ίστηκε, για ναρχεται και λιγο και λιγάκι, στις παινεμένης του της μαντάμας, άφου την έφερε και κει που σπούδαζε, στην ίδια την πολιτεια. Ο Αντρέας του βρήκε δουλειά και του είπε ξεκομμένα η να την πιάση άμέσως η να χωριστούνε, μιιά και καλή, πατέρας και γιός. Άμέσως χωριστούνε να φύγη ο Πάβλος, μα στην καινούρια του τη δουλειά, όπου δεν ξέρανε τί τρέχει, του δώσανε κάμποσες μέρες διορία, ως τις έντεκα του Άη Δημήτηρη. Ως τις έντεκα λοιπόν από τις είκοσι μιιά του Σταβρού, πεισματάρικα, έμεινε σπίτι, και να πῆ στην λεγαμένη, επειδή μόνο στο τραπέζι τονέ βλέπανε, την ώρα του φαγιού. Ο Αντρέας στόμα δεν άνοιγε να του μιλήση. Δεν τον κοίταζε. Τόννοιωθε πως αν άρχιζε μαζί του τις κουβέντες, ο Πάβλος θάρπαζε την πιό άσημάντη λεζούλα, μιιά καλημέρα, μιιά καλησπέρα, για ναραδιάση τά συνηθισμένα του τά σοφίσματα η να του πετάξη και καμιά άφτάθεια στο πρόσωπο. Η θα πελαγώνανε στις φιλονικίες η θα ζέσανε του Αντρέα ο θυμός. Και τά δυό έλεεινά για την Κατινούλα.

(άκολουθεί)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- ΤΟΥ ΙΔΑ : «Μαρτίρων και Ήρώων αίμα.» Δρ. 2.
- ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ : «Από τον κόσμο του σαλονιού και οι δυό θάνατοι» Δρ. 3.
- Πουλιούνται στα γραφεία του «Νουμά».